

Bratislavské právnické fórum 2019 II.

Sekce římského a kanonického práva

V den svátku sv. Valentýna a den následující uspořádala bratislavská Univerzita Komenského mezinárodní vědeckou konferenci „Bratislavské právnické fórum 2019“. Na konferenci, která obsáhla 16 sekcí a přes 250 aktivních účastníků, dostala právní historie tradičně své místo, a to dokonce ve dvou sekcích – právněhistorické s tématem „Rok 1989 ako medzník vo vývoji štátu a práva“ a římskoprávní s tématem „Zmierňovanie tvrdosti práva v rímskom honorárnom práve a v kánonickom práve“.

Konference s ústředním tématem „Nezávislosť a etický rozmer výkonu súdnej moci“ byla zahájena plenárním zasedáním, na kterém se vedle účastníků sešly špičky slovenského a českého právního života. Zúčastnění deklarovali potřebu nezávislé justice a vysokých kvalit soudců, stejně jako zdůraznili potřebu úzké spolupráce mezi teorií a praxí, zvláště při výchově budoucích soudců na právnických fakultách.

Společenský večer, který následoval v reprezentačních prostorách historické budovy Národní rady, zahájil děkan Právnické fakulty Univerzity Komenského doc. JUDr. Eduard Burda, PhD., předsedkyně Nejvyššího soudu SR JUDr. Daniela Švecová a předsedkyně Soudní rady SR JUDr. Lenka Praženková.

Páteční jednání římskoprávní sekce zahájil doc. JUDr. Matuš Nemeč, PhD., úvodním slovem, ve kterém pozitivně zhodnotil aktuální situaci oboru, vyzdvihl dostatek studentů doktorského studia, pozdravil přítomného prof. JUDr. Jozefa Klimka, DrSc., a vyzval účastníky k držení minuty ticha za zesnulou doc. JUDr. Renatu Veselou, Ph.D., z PF MU.

V první části vystoupil doc. JUDr. Pavel Salák, Ph.D., s příspěvkem „Vojenský testament jako ochrana před tvrdostí práva“, ve kterém samotný nástroj vojenského testamentu představil coby institut císařského práva. Tímto institutem byla vojákům pro jejich nezkušenost v knihách odpuštěna řada běžných formalit s uzavřením testamentu spojená. Jako příklad byl uveden římský testament v šiku, kdy byly formality opuštěny pro nadcházející bitvu, nebo byl zmíněn případ poklasický, kdy coby platný testament byl uznán ten, který byl napsán krví na vlastním štítu. Vojenský testament měl tedy chránit vojáky jako zůstavitele, stejně jako dědice, oproti ostatním občanům byli zvýhodněni, a i to mělo lákat římské muže ke vstupu do profesionální armády. Doc. JUDr. Matuš Nemeč, PhD., následoval s příspěvkem „Teoreticko-právné poňatie dišpensu a jeho uplatňovanie v kánonickom práve“. Pojem dispensu se v právu římském nepoužívá hojně, je znám tedy spíše z práva kanonického a podle Kodexu kanonického práva jej lze definovat jako zvláštní úkon církevní autority, individuální právní akt sloužící právě ke zmírnění tvrdosti práva. Přednášející předestřel vývoj dispensu od antiky po současnost, zmínil pojetí středověké,

kdy měl být dispens k dispozici vždy, když bylo třeba chránit dobro a tvrdost měla být zmírněna právě milosrdenstvím. Na toto pojetí navázal Gratianus, který dispens považoval za prostředek výkladu zákona, který má v rukou toliko papež. Závěrem bylo představeno současné pojetí dispensu vycházející z CIC/1983, které se řídí tzv. potridentským přístupem, nelze jej užít v základních otázkách církevního práva, musí pro něj existovat rozumný a oprávněný důvod a musí být udělen kompetentní autoritou.

JUDr. ICLic. Mgr. Veronika Pétiová navázala s příspěvkem „Milosť rozviazania nesviatostného manželstva *in favorem fidei*“, kdy se věnovala manželství platnému, ale nesvatostnému. Tomuto problému nebyla před rokem 1917 věnována sebemenší pozornost, jelikož neexistovala norma, která by rozvázání manželství ve prospěch víry upravovala, úpravu přinesl až CIC/1917. Probrána byla řada procesních otázek, stejně tak otázka rozluky svazku papežem jako udělená milost. JUDr. Adam Csukás vystoupil s příspěvkem „Právní flexibilita v Československé církvi evangelické“. V něm vycházel z několika knih právních filozofů, od kterých pochází tvrzení, že právní řády všech církví se zakládají na společných principech křesťanského práva. Právní flexibilita v tomto případě znamená, že použití obecně závazného pravidla by bylo v rozporu s jeho účelem, tedy se spásou duší a s požadavkem, aby se vše dělo slušně a spořádaně. Dále byly rozebrány jednotlivé případy právní flexibility, zejména v právním jazyku a slovní zásobě, kdy dochází k užití flexibility bez zásahu církevní autority. Byly zmíněny také flexibilní právní instituty, které mohou být užity na základě uvážení církevní autority, jako např. *favor*, *exemptio* nebo *privilegium*. Všechny tyto znaky byly spatřeny i v principech ČCE, na kterou byl příspěvek primárně zaměřen.

Doc. JCDr. PaedDr. Róbert Brtko, CSc., navázal na příspěvek doc. Nemce s již vzpomnutým institutem dispensu, a to v příspěvku s názvem „Dišpens od božieho zákona manželskej nerozlučiteľnosti podľa kánonického práva: hmotnoprávny pohľad“. V něm rozebíral podstatu manželství katolíků coby nerozlučitelného svazku, který se opírá o přirozené právo, přesto jej však může papež coby náměstek Kristův rozloučit, a to právě *in favorem fidei*. Žadatel o takovýto úkon jej prosí o milost, o dispens od zákona manželské nerozlučitelnosti.

Ve druhém bloku se Dr hab. Łukasz Marzec věnoval otázce praetorského práva v příspěvku „Praetores as informal law makers and the influence of their activities on English law“. Mgr. Dominika Veselá navázala příspěvkem o manželství v kanonickém právu, jak jej upravoval CIC/1917 a upravuje CIC/1983. JUDr. Jan Šejdl, Ph.D., se v příspěvku „*Servitudes et iudicium per formulas*“ zabýval otázkou ochrany služebností, která se historicky vyvíjela podle jednotlivých etap římského procesu. V tomto vývoji se zaměřil především na změnu charakteru ochrany služebností v souvislosti se změnou legisakčního řízení na formulové a tím související proměnou služebností jako takových. JUDr. Martin Gregor se zabýval otázkou zmírňování tvrdosti práva v římském právu se zřetelem na zánik trestnosti a trestů. Věnoval se institutu amnestie, vyložil původ a význam řeckého *amnestia*, věnoval se jejím konotacím v díle Ciceronově, který jej ve svých filipikách považoval za „závoj zapomnění na staré konflikty“. Druhý blok pak uzavřel JCDr. JUDr. Jozef Kemp, Ph.D., s příspěvkem o zmírňování tvrdosti práva v trestním právu kanonickém.

Mgr. Ján Šurkala, Ph.D., vystoupil v závěrečné části sekce s příspěvkem „Prétorská normotvorba ako nástroj dosiahnutia zrovnoprávnenia subjektov právnych vzťahov“, a symbolicky ji uzavřel Mgr. Matej Mlkvý, Ph.D., LL.M., s příspěvkem „Prostriedky zmiernenia tvrdosti rímskeho práva u glosátorov a komentátorov“. Poslední zmíněný příspěvek

se věnoval prostředkům nepřímé změny práva prostřednictvím institutu *aequitas* a v menší míře *officium iudicis* u glosátorů, stejně tak odlišnostem pojmů *aequitas – iustitia* a *aequitas – ius* u glosátorů.

Jak plyne z názvů a obsahů přednesených příspěvků, římské právo se s problémem abstraktnosti právních norem, ze které vyvstávají výkladové problémy, vyrovnalo především pomocí jurisdikce praetora, který pomocí ediktů mohl právo opravit, doplnit či podpořit. Z příspěvků ze soudku kanonického práva vyplynulo, že právo bylo a je možné aplikovat tak, aby nedocházelo k nepřiměřeně tvrdým aplikačním výsledkům, a to především v souladu s principem *aequitas canonica* díky privilegiím a dispensům. Vzhledem ke všemu výše zmíněnému se jistě vyplatí počkat si na recenzovaný sborník z letošního Bratislavského právního fóra, kde byly předneseny nejen velmi podnětné a zajímavé příspěvky, ale také došlo k dalšímu prohloubení vzájemných odborných vztahů mezi členy akademické obce.

Dominik Macek

doi: 10.14712/2464689X.2019.25